

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת נצבים

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
19:53	19:09	18:19*	י-ם
19:49	19:07	18:17	ת"א
19:51	19:08	18:18	חיפה
19:51	19:08	18:19	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 17:59

המבין אל כל מעשיהם

אחד איך ומה עשה ולמה עשה, האם יש לו תקנה ומה תקנתו, ולכן ר' אמנון ממגנצא בפיוטו הנפלא "ונתנה תוקף" הנאמר קודם מוסף בהרבה מקהילות ישראל, אומר: כְּבִקְרַת רוּעָה עָדְרוּ. מְעִבִיר צֶאֱנוּ פִּתְחַת שְׁבִטוֹ. כֵּן תְּעִבִיר וְתִסְפֵּר וְתִפְקֹד נֶפֶשׁ פֶּל חַי. וְתִחַתְּךָ קִצְבָה לְכָל בְּרִיָּה. וְתִקְלַת אֶת גְּזֵר דֵינָם. והיינו כאמור שכשם שהרועה מבקר את עדרו לדעת מצבו, כך אתה הקב"ה תעביר לבחון מצבו, ותספור לדעת הכמות, ותפקוד עליו את דינו. נמצא שראש השנה אינו דין בלבד אלא בדיקת מצב כללי, וכמו שלוקחים רכב לבדיקת מבחן (טסט) האם הוא כשיר לנסוע בכביש שנה נוספת, ואם צריך תיקון מעוררים אותו לתקן את הדרוש תיקון, כך בראש השנה בודקים אם אנחנו ומעשינו טובים וכשירים להמשיך שנה נוספת בעולמו של הבורא. וזה שאמר הפסוק לעברך בברית ה' אלוקיך, שמטרת הדין הוא להביא אותנו להיות דבוקים ואדוקים במצוות ה' אלוקינו אשר כרת עימנו.

והנה מטובו וחסדו העצום כאמור נתן לנו את חודש אלול קודם ראש השנה, שבו נשתדל להתפלל ולשנות את מעשינו, וה' נותן בו התעוררות בלב האדם לתשובה ומעשים טובים, וכל אדם מרגיש זאת במוחו, ולא עוד אלא אפילו דברים שבמשך השנה עולה לו במאמץ רב לקיימם, בחודש אלול ישנה סיעתא מיוחדת לקיימם בנקל, והאדם מתפלא מהיכן הכוחות, אבל כאמור ישנה סיעתא דשמיא מיוחדת של עזרה אמיתית משמים להשתנות, וימש כל אשר תבקש לעשות ברוחניות תוכל לעשות וגם להצליח.

ונראה לי בס"ד שזה נכלל במה שאמרו במסכת קידושין (ל'): אמר ר' שמעון בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שנאמר אלהים לא יעזבנו בידו. ע"כ. שבחודש אלול נותנים עזרה מיוחדת לצאת מכל הבלי העולם, ומצאתי רמז נחמד לזה במה שאמרו "ואלמלא" הקב"ה עוזרו וכו', ואלמלא זהו אותיות אלול מ', והיינו שהקב"ה עוזר לאדם בחודש אלול ובכל הארבעים ימים שמתחילת חודש אלול ועד יום הכפורים. ואמנם אחר אלול מגיע ראש השנה שעליו דרשו רבותינו את הפסוק לדוד ה' אורי וישעי, אורי זה ראש השנה וישעי זה יום הכפורים, ובאמת מילת ישעי שרומזת ליום הכפורים מובנת, שבוים זה הקב"ה מוחל עוונותינו וזו ישועה גדולה, אבל אורי זה ראש השנה, אינו מובן איך מילת אורי רומזת לראש השנה, אך לפי האמור הענין הוא שבראש השנה יש אור גדול ונפלא של הבורא עלינו, אור האמת ותכלית בריאת האדם שמזריח עלינו, ולכן נותן לנו להמליך אותו והוא מוחל לנו, ולכן עשרת ימי תשובה ויום הכפורים מגיעים רק אחרי ראש השנה, בו ראינו את האור הנפלא שמאיר לנו הקב"ה בתורתו ובמצוותיו, ואז נוכל להתקרב ולשוב אליו בכל ליבנו ומעשינו.

אחים יקרים, למדנו מהו דינו של הבורא יתברך, שהוא להעמיד את על האמת והטובה המצפים ולסייע לו לקבל אותם, וזאת בעזרת החודש הנפלא חודש אלול, אמנם נמצאים אנו בסוף אלול ולפני תחילת השנה החדשה, אבל בואו וננצל את הימים שנתרו לנו ובהם נעשה מהפך בנשמתנו להדבק בה' ובטוב אשר הנחילנו, וה' בחסדו ירחם עלינו ויתן לנו שנה טובה ומבורכת שנים חיים ושלום ובעיקר שנת גאולה שלימה. אכ"ר.

נמצאים אנו ימים אחדים לפני יום ראש השנה, בו כל באי עולם עומדים בדין לפני בורא עולם, ופרשתנו פרשת נצבים אשר תמיד תחול קודם ראש השנה, פותחת בפסוקים המרמזים לכך, אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם פְּלִקְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם פֶּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל. טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֲנִיךָ מִחֵטֵב עֲצִיב עַד שְׂאֵב מִימֶיךָ. לְעִבְרֶךָ בְּבִרְיַת ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלֹתָיו אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ פָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם.

אתם נצבים היום זה עמידתנו בדין ביום ראש השנה, וכמו שנאמר (איוב א' ו') וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְנַצֵּב עַל ה', ופירש הוזהר ("ב דף לב ע"ב) שהמילה היום זהו ראש השנה, ולהתיצב משמעותו לדין. ומי מתיצב לדין גם כן מפורש ראשיכם שביטיכם זקניכם וכו' כל איש ישראל, שאמנם כל העולם כולו נידון, אבל העיקר זה עם ישראל, שכל העולם כולו מתנהל בזכות ישראל ולצורך ישראל (כמבואר בתחילת מסכת עבודה זרה). ועל מה נידונים ומה מטרת הדין, גם כן מרומז במילים לְעִבְרֶךָ בְּבִרְיַת ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלֹתָיו אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ פָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם, ובכדי לבאר זאת נקדים ונאמר.

אמרו רבותינו (ראש השנה ט"ז): בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדוֹן, בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה, בְּעֶצְרַת עַל פְּרוֹת הָאֵילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה פֶּל כְּאִי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לִפְנֵי פְּנֵי מַרוֹן. שְׁנַאֲמַר (תהלים לג) הַיּוֹצֵר יַסֵּד לָבֶט, הַמְּבִין אֵל פֶּל מְעֻשָּׂהֶם. וְכֵהָ גִדּוֹנִין עַל הַפְּנִים. ומכאן למדנו שביום ראש השנה הוא יום הדין, שבו נידונים כל העולם, ועל כך הביאו משלים רבים כמה צריכים אנו להתכונן ליום הדין ולהביא עימנו מליצי יושר רבים שיגנו עלינו. אלא שצריך להבין מה הפירוש כבני מרון, ומדוע הביאה הגמרא לראיה את הפסוק היוצר יחד ליבם וכו', שלא רואים בו במפורש את ענין המשפט, מדוע לא הביאה פסוקים אחרים שמפורש בהם ענין המשפט, וכמו: כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב, או לעשות משפט עבדו ומשפט עמו, או ותפקדנו לבקרים לרגעים ובהננו.

וקודם שנבאר נעמוד על דבר נוסף, בנוהג שבעולם כאשר האדם מוזמן לדין מודיעים לו בדיוק על מה דנים אותו, על עבירה פלונית ועל עבירה אלמונית, ואילו על מעשיו הטובים לעולם לא דנים בבית משפט, וכאן בראש השנה לא דנים בדוקא על עבירה כזו או אחרת, ובכלל לא דנים דוקא על עבירות אלא דנים בכללות על כל מעשיו הטובים והרעים. הבדל נוסף, בנוהג שבעולם כאשר באים לבית הדין, אין הדיין מחפש לצדק את הנידון אלא לדון אותו דין אמת, ואפילו אם הנידון ישנה את מעשיו, כי הוא דן אותו על העבר ואת הנעשה אין להשיב. וכאן בראש השנה הקב"ה מודיע מראש על הדין ואומר לנו תשנו מעשיכם ואני אמחל לכם, ואדרבה הוא מעורר אותנו לתשובה לשינוי מעשים, שאין הוא חפץ במות הרשע אלא בשוב רשע מדרכו וחי (כמבואר ביחזקאל ל"ג י"א), והיינו שיחיה מכאן ואילך בדרך של תורה מצוות ומעשים טובים.

והבדלים אלו מובילים אותנו למסקנה שאין זה דין רגיל, אלא הוא דין מיוחד, בו בודקים את מצבו הרוחני של האדם, וכמו הרועה שכאשר הוא רוצה לדעת את מצב עדרו כמה יש לו בעדרו ומה מצבם, הוא מכניס כל אחד ובודק אותו ורואה אם חסר לו ומה מצבו, כך הקב"ה מכניס כל אחד מאיתנו לדין ובודק היאך מצבנו הרוחני, וזהו שנאמר היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעשיהם, הוא מבין כל

לוח ניסן

 מחסות

 מסכים וידידותיים

 לבתי כנסת וישיבות

 077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולרפואה שלימה לאורטל בת חנה

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות שמיטה (המשך, פרוזבול)

הימנו. [והוא דבר פשוט למבין שאין כונת התורה שבני אדם יעשו את המלוה, ולחכות לזמן השמיטה בכדי שחובם ישמט, אלא הציווי על המלוה שלא תירע עינו בהתקרב שנת השמיטה ולא ירצה להלוות לאנשים, ועל כך הקב"ה מבטיחו שיכרכו בגלל הדבר הזה, אבל הלווה בודאי שבעת לקיחתו צריך הוא להתכוין לשלם את חובו ולא לחכות בכונה לסוף שנת השמיטה, ומי שעושה כן לענ"ד פשוט שגם עליו נאמר לווה רשע ולא ישלם (תהלים ל"א, עיין ב"ב מ"ה)].

כו. כתב הב"ח (ש"ר כי תבא אות כ"ו): יש מתחסדים, אחר שכותבין הפרוזבול, מלוה לחברו סך מה, ועל זה הסך לא יחול הפרוזבול, כיון שהלווה אחר זמן הפרוזבול, ואז אחר ראש השנה, כשיביא לו חברו המעות לפרעו, יאמר לו משמט אני, ולא יקבלם ממנו. ויאכל הלוה וישמח במעות אלו, והמלוה ישמח במצות שמיטת כספים שקיים אותה בפועל, וגם אם לווה אדם מחבירו ככרות לחם, אפילו ככר אחד, נוהג בזה דין שמיטה. על כן טוב שתלוה האשה יום ערב ראש השנה, ככר או שתיים או שלש לחברתה, ואחר ראש השנה, כשתפרע לה תאמר לה משמט אני, והרי זו מקיימת מצות שמיטה. עכ"ל. ואולם לפי המתבאר בהלכה ד' שהמלוה את חברו סמוך לסוף השנה בסתם, אין השביעית משמטת, מפני שאינו יכול לתובעו עד שיעברו לו יום, א"כ אין תועלת בכך, שהרי אין השביעית משמטת, ואינו מקיים בזה מצות שמיטה [וכן העיר בספר הליכות עולם (ה"ב עמ' ר"ז) ובשו"ת יבי"א (ה"ט חזו"מ סי' ג) ובספר חזו"ע (שביעית עמ' כ"ח)].

כז. אולם לענ"ד נראה שאף על פי כן כדאי לנהוג כדברי הבן איש חי, שאף שלהלכה אנו תופסים שאינה משמטת, מ"מ הלא הב"ח חולק וסובר שמשמטת (והבאנו דבריו בהלכה ד'), ופוסקים רבים תפסו כדבריו להלכה, וא"כ לפחות יועיל לשיטתם, ואין בזה שום חשש, שהלווה יבוא להחזיר עושה נכון להלכה שהרי השביעית אינה משמטת במקרה זה, והמלוה שאומר לו משמט אני הרי הוא מותר מממונו לחוש לדעת הרבה פוסקים, ומקיים בזה מצות שמיטה לדעתם, ובודאי ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים להחשיב זאת בשמים כמצוה שמשמטים את כספם. [ואם נרצה לתקן שאחר שעשה פרוזבול ילוה לחברו סך מה ויקבע זמן לפרעונו קודם סוף שנת שמיטה, בכדי לצאת מהספק הנ"ל, וכמו"ש בשו"ת יבי"א הנ"ל בסופו, הרי אם לא יבוא הלווה לפרעונו אינו הגון, ואפשר שעבירה קודם ראש השנה תחשב לו, ואם יבוא לפרעונו לא יוכל המלוה לומר משמט אני, שעוד לא הגיע זמן השמיטה עד ליל ראש השנה, וא"כ אין אפשרות לקיים מצוה זו, ולכן הנכון לעשות כדעת הב"ח שעכ"פ מקיים מצות השמיטה לדעת הרבה פוסקים, וזה נראה לי כונת היבי"א שסיים שעל הב"ח נאמר אוהב מצוות לא ישבע מצוות, שעכ"פ מבקש לעשות מצוה במה שאפשר].

ויהי רצון שכשם שאנו עושים מצות בוראינו ומשמיטים כל חובותינו גם ה' יתברך יקרא שמיטה לכל חובותינו הם עוונותינו ויזכנו בשנה טובה ומבורכת לנו ולכל בני משפחותינו בכלל כל בית ישראל שנה זו וכל שנה ושנה. אמן.

כא. נוסח הפרוזבול הנהוג למעשה כיום אצל הספרדים [והאשכנזים עושים בבית דין, ושם מסדרים להם שטר] לשנת השמיטה תשפ"ב, הוא: בפנינו העדים החתומים מטה בא ואמר לנו: היו עלי עדים שאני מוסר כל חוב שיש לי [ואם רוצה יכול להוסיף: ולאשתי ובני ובנותי או לפלוני] על אחרים לכבוד הדיינים, הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א, והרב יעקב זמיר שליט"א והרב עמוס מיכאל שליט"א חברי בית הדין העליון, שאגבנו כל זמן שארצה. וקבלתי עלי בקנין גמור ושלם בכלי הכשר לקנות בו. היום _____ אלול תשפ"ב.

נאום _____ עד. נאום _____ עד.
כב. מספר הוראות כלליות למילוי הנוסח: צריך שיהיו העדים החתומים על הפרוזבול אנשים כשרים, דהיינו שומרי תורה ומצוות, ושלא יהיו קרובים למלוה, ולא אחד לשני (חזו"ע הל' ו' ובהערות י"א וי"ג). ויכול להיות שליח לעשות פרוזבול לאחרים ויוסיף שמם כאשר אומר לעדים "שאיני מוסר כל חוב שיש לי" ולפלוני וכו', אע"פ שכתוב בנוסח שהמלוה קיבל עליו בקנין גמור, אינו חייב לעשות קנין בפועל, ומועיל מדין הודאה, ואם ירצו אחד העדים יקח חפץ ויתננו למלוה שיגביהנו ויקנה אותו על מנת להחזירו. ואפשר לכותבו אפילו בלילה, ולכתחילה יכתבו תאריך, אפילו תאריך מוקדם אך לא מאוחר יותר.

כג. אם שכח לעשות פרוזבול והוא לפני השקיעה יכול למסור את נוסח הפרוזבול בעל פה לפני שני עדים, [ואמנם לדעת השו"ע (סע' כ) דוקא תלמידי חכמים יכולים לעשות כן, אבל בדיעבד מועיל לכל אדם וכדעת הרמ"א (שם)]. ואפילו אם אינו מכיר בית דין מסוים יכול לומר הריני מוסר שטרותי לפני בית דין שבעיר פלונית ומועיל לגבות חובותיו אחר השמיטה (הרמ"א שם). ובדיעבד אפילו כבר שקעה חמה כל עוד שלא יצאו הכוכבים, יכול לעשות כן [כמבואר באורך בשו"ת יבי"א (ה"ה חזו"מ סי' ג), ובהליכות עולם (ה"ב עמ' ר"ט) ובחזו"ע (דיני פרוזבול הלכה י"ד)].

כד. חשבון בנק יש לו דין של הלואה וכל בעל חשבון צריך לעשות פרוזבול, ויש שעוררו על הכסף שיש לאדם בחשבוננו ב"עובר ושב", שגם עליו חלה שמיטה אם לא יעשה פרוזבול, ואפילו עשה פרוזבול, אם לאחר מכן נכנס לו כסף לחשבון, הרי שאינו משמט, ולענ"ד כיון שקוראים לכסף שבעובר ושב בשם פקדון ולא בשם הלואה, לא חלה עליו שמיטה. [וכדברי מהרי"ק (שורש קפ"ב), והביאה הב"י (סע' ט"ו) ופסקה הרמ"א (סע' ט), ובס"ד הארכנו בזה בתשובה, ואוכל לשולחה לכל דורש].

כה. אע"פ שמן הדין הלואה שהגיע זמן פרעונה בשביעית ועבר עליה שביעית ולא פרע, והמלוה לא עשה פרוזבול, ההלואה נשמטת ואין הלווה חייב להחזיר, מ"מ שנינו (שביעית י' ט) המחזיר חוב בשביעית, רוח חכמים נוהג

halicot.olam.55@gmail.com או לכתובת - צפניה 47 ירושלים

לעילוי נשמת המנוח היקר אליהו בן שולמית סולימני ז"ל, נלב"ע כ"ה אלול תשפ"א, תנצב"ה.